

Взагалі, структурування мультикультурного суспільства у добу пізнього модерну відбувається у суперечливий спосіб. З одного боку, зберігаються ранньомодерні форми закритої урбаністичної мультикультурності з відносно обмеженими потребами у інтеркультурній комунікації. З іншого ж боку під впливом глобалізації формуються відкриті мультикультурні соціуми, у яких інтеркультурна комунікація виконує інтегруючу функцію. Інтеркультурна комунікація за цих обставин виступає посередником між мозаїчними культурами суспільства. У добу модерну ці функції брала на себе так звана «висока культура», яка задавала напрям розвитку освіти.

Досвід освіти і виховання за умов відкритої мультикультурності активно впливає на становлення нової педагогічної реальності. Цій реальності притаманна тенденція до віртуалізації освітніх інституцій і практик, прагматизація ставлення до Чужого, розгляд інших культур як освітнього ресурсу, який стає доступним через освітню інтеркультурну комунікацію.

Лінгвістична глобалізація у парадоксальний спосіб створює можливості для більш широкого розгортання інтеркультурної комунікації через спрощення процесу пошуків спільної мови. Водночас поширення «глобальної англійської мови» в освітній інтеркультурній комунікації може приховувати зони нерозуміння, ускладнювати подолання етологічних бар'єрів між представниками інших культур.

Глобальна англійська мова у новій педагогічній реальності, що конституюється у сучасних соціокультурних контекстах, на відміну від живої англійської або її американської версії, втрачає свою буттєву і культурну укоріненість, перетворюється на культурну техніку і застосовується суто інструментально.

Лінгвістична глобалізація характеризується функціональною амбівалентністю, яка, з одного боку, пришвидшує процеси культурної інтеграції у планетарному вимірі, а з іншого – посилює культурне відчуження людини.

Наприкінці хочу зазначити, що все вищезазначене свідчить про значущість необхідності усвідомлення ціннісної вартості мови як антропологічного феномену і розуміння мови як фундаментальної засади ціннісних орієнтирів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bollnow O. F. Sprache und Erziehung / O. F. Bollnow. – Stuttgart : Kohlhammer, 1969. 236 S.
2. Crystal D. The Future of English / D. Crystal // Weltgesellschaft, Weltverkehrsprache, Welkultur. - Tuebingen: Stauffenburg - Verl. 2000. P. 14–26.
3. Hauk W. Demokratiefähige Gesetzssprache trotz Globalisierung/ W. Hauk // Weltgesellschaft. Welkultur. -Tübingen: Stauffenburg Aktuell, 2000. S. 192 –209.

ДУХОВНО-ЦІННІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВІТЧИЗНЯНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Юрій КАЛИНОВСЬКИЙ

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

В умовах гібридної війни розгорнутої проти нашої країни значення духовно-ціннісних детермінант вітчизняного державотворення набуває особливої значущості, оскільки гібридно-інформаційні атаки спрямовані в першу чергу на руйнування націотворчих та державотворчих цінностей українського народу. Відстоюючи власні національні цінності, ми фактично захищаємо державний та духовний суверенітет України, зміцнюємо її духовну й інформаційну безпеку.

У загальному розумінні духовно-ціннісні детермінанти вітчизняного державотворення – це споконвічні цінності українського народу на основі яких формуються національні інтереси. На думку Ж. Петровича, у системі координат країн світу національні цінності України – це своєрідний націєоберігаючий імунітет, що дає змогу бути суб'єктами у системі

світової політики, досягти успіху у цивілізаційному розвої, це підґрунтя націєтворення. Відтак, сьогодні Україна просто зобов'язана презентувати світові національний доробок, а не бути лише реципієнтом чужих цінностей і надбань. Вони допомагають виховувати духовність народу, який буде не лише відчувати себе українським, але й гордитися цим у міжнародному співтоваристві. В узагальненому тлумаченні, національні цінності – це цінності, які суспільство вважає за необхідне передавати підростаючому поколінню. Через такі цінності духовність, перейнята від пращурів, поєднується із сутністю самої нації. Виконуючи різні функції, такі цінності перетворюються на ядро національної самосвідомості, дзеркало національних інтересів держави, базис існування нації [1, с. 149].

Важливість духовно-ціннісних детермінант вітчизняного державотворення полягає у тому, що вони є підґрунтям для визначення та артикуляції національних інтересів. Основою формування національних інтересів є характерна для демократичного суспільства сукупність цінностей: «свобода», «демократія», «соціальна рівність», «економічний добробут», «розвиток», «індивідуальна безпека», «соціально-культурні традиції та орієнтації». Значний вплив на національні інтереси мають локальні особливості якими характеризується нація, що, в свою чергу, включає: історичний досвід, традиції, етнонаціональну ментальність, національний характер, національну ідею, тощо. За таких ознак можна говорити про те, що національний інтерес виступає однією з головних умов формування національної і культурної ідентичності.

На переконання науковців, стабільність вітчизняного суспільства передбачає розробку та утвердження стійкої системи демократично-орієнтованих пріоритетних цінностей. Необхідно визначити базові цінності, довкола яких згруппуються інші цінності та ідеї, утворюючи безпечні умови для існування людини та суспільства в цілому. Відповідна новітня система цінностей, спрямована на об'єднання суспільств та людей, на забезпечення гідних та безпечних умов життя людини (особистості) в сучасному суспільстві. Зрозуміло, що аналіз ціннісних основ безпеки особи є основою для формулювання політики регулювання ціннісної системи українського суспільства, насамперед через політичну дію особи та суспільних груп. Синтез процесів соціокультурної та національної самоідентифікації українського народу, що здійснюється у ході будівництва незалежної держави, означає реалізацію специфічного соціокультурного проекту, складовими якого слід вважати, в першу чергу, відродження культурної історичної пам'яті, рефлексію всього без винятку попереднього культурно-історичного досвіду та його реконструкцію на основі нової системи цінностей та орієнтації [2, с. 203].

На наше переконання, квінтесенцією духовно-ціннісних детермінант вітчизняного державотворення є національна ідея. Реалізація національної ідеї повинна мати конкретний зміст, наповнюватися практичними кроками у розбудові Української держави. Українська національна ідея та відповідно державницький вітчизняний поступ мають ґрунтуватись на таких цінностях та пріоритетах як соціальна справедливість, рівність всіх громадян перед законом, свобода життєвих стратегій, повага до національно-культурних традицій українського народу та етнонаціональних спільнот, що мешкають на її теренах, демократизм у всіх сферах суспільного життя, втілення моральних норм у соціальних відносинах тощо.

Задля якісного прискорення державотворчих процесів, з нашої точки зору, варто осучаснити ціннісну підойму української національної ідеї. Національна ідея повинна відповідати сучасним інтересам розвитку української держави й поєднувати як традиційні цінності українства, так і новітні ціннісні пріоритети.

На переконання М. Розумного, можна виокремити три групи чинників, що визначають динамічність та конструктивність розвитку національної ідеї. Перша група – це дія когнітивних чинників суспільної свідомості, котрі сфокусовані в самому понятті ідея. Повноцінний розвиток національної ідеї можливий як відновлення здатності оформлювати свій досвід, своє сприйняття дійсності в певній оптимізованій стратегії поведінки. Модернізована національна ідея – це новий суспільний орієнтир української нації. В ній мають знайти своє узагальнене вираження корінні проблеми буття спільноти, в якій вони

знайдуть своє образне, логіко-понятійне та практично-вольове розв'язання. Нація у цьому випадку виступає суб'єктом, наділеним невід'ємними властивостями кожного суб'єкта – свободою й творчістю. Друга група чинників умовно може бути об'єднана під назвою національної генетики. Для людини природним є бачити себе чужими очима. Ідентичність звично розглядати як сукупність основних аспектів суспільного самоусвідомлення людини. Ідентичність дорівнює належності до спільноти. Нарешті, третя група чинників – цивілізаційна динаміка, адже ми живемо в час, коли величезні маси людей перейшли від стану спокою до стану руху [3, с. 401-404].

Безсумнівно, на сучасному етапі державотворення Україна потребує консолідуючої ідеї, яка б наповнила новим диханням соборність нашої країни, зміцнила б її духовні підвалини. Можна стверджувати, що ідея соборності є визначальною національною цінністю українського народу, а її реалізація – важливим національним інтересом. У широкому розумінні ідея соборності передбачає не тільки «збирання українських земель» у єдину державу, але й духовну, економічну та політичну єдність громадян України. Філософія соборності передбачає всебічний розвиток української держави на основі національно-культурних традицій, демократичних політичних цінностей та констант правової держави й правового суспільства. Філософія соборності являє собою різновид національно-культурного солідаризму, який передбачає поєднання колективних (нації) та індивідуальних інтересів (особистості) в процесі розбудови української держави.

В наш час, духовно-ціннісні детермінанти вітчизняного державотворення корегуються як під впливом політичних подій, так і шляхом активізації діяльності структур громадянського суспільства. Зокрема, Помаранчева революція та революція Гідності продемонстрували зміни у ціннісних орієнтирах громадян України. Так, вітчизняний науковець А. Ручка після проведених соціологічних досліджень робить наступні узагальнення:

– під час надзвичайних подій 2014 р. ментальність наших громадян продовжує характеризуватись домінуванням синдрому вітальних цінностей, пов'язаних зі здоров'ям, сім'єю, дітьми і добробутом людей;

– водночас під час надзвичайних подій у країні статистично значуще зростає (у ментальності людей) синдром політико-громадянських цінностей (державна незалежність України, демократичний розвиток країни, свобода слова, демократичний контроль рішень влади, підприємницька ініціатива, участь у політичному житті);

– під час надзвичайних подій у країні також статистично значуще зростають самореалізаційні та просоціальні цінності;

– у цілому це свідчить про зростання у ментальності українського соціуму (під час надзвичайних подій) значущості патріотизму, демократизму, креативного індивідуалізму, солідаризації, культурної компетентності, а також певних традиційних, історичних та релігійних цінностей [4, с. 124].

Таким чином, духовно-ціннісні детермінанти вітчизняного державотворення ґрунтуються на таких наріжних каменях як незалежність, демократизм, європейський вибір, права людини, соціальна справедливість, свобода у всіх її проявах тощо. Духовно-ціннісні орієнтири українського державотворення стали результатом як історичного розвитку нашого народу, так і сучасної боротьби за незалежність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Петрочко Ж. В. Національні цінності як сучасний державницько-суспільний пріоритет України. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. Вип. 21(2). С. 146-157.
2. Бушман І. О. Ціннісні орієнтири сучасного суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 102. С. 201-205.
3. Розумний М. Національна ідея: відкритість новому й світу як інтеграційний орієнтир українського суспільства. Україна на шляху до Європи [Упоряд. В. І. Шкляр, А. В. Юричко]. Київ: Етнос, 2006. С. 395-409.

4. Ручка А. Ціннісна метаморфоза в ментальності громадян України під час надзвичайних подій 2014 р. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін* : зб. наук. пр. Ін-ту соціології НАНУ. Київ, 2014. Вип. 1 (15). С. 117-124.

ТІЛО ЯК ЦІННІСТЬ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Ольга ДОЛЬСЬКА

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Актуальність. У ХХ ст. склалася нова антропологічна парадигма бачення людини, що припускає необхідність обговорення поряд з темами психіка, свідомість, уява, пам'ять, свідоме – несвідоме тему тіла і тілесного. До ХХІ століття складається нове розуміння людини із заявкою на новий проект людини: якщо поворот ХХ століття забезпечив увагу до таких питань, як сутність людини, відкритість і незавершеність людської природи, то в ХХІ столітті дискурс про людину став визначатися такими напрямками, як: антропологія тіла, онтологія тіла, феноменологія тіла, соціологія тіла, тілесний гендер, політика і тілесність. Особливими просторами для обговорення теми тіла стали політичний гендер, тіло у просторі медіа та Інтернет-ресурси, медицина, фармацевтика, секс, спорт, шоу, східні види тілесних практик. Об'єднує їх загальна спрямованість - конструювання тіла і тілесного, інструментарій для яких пропонують наука і технології в їх сучасному вигляді.

Цілі та методи. Де шукати підґрунтя такого повороту, такої зацікавленості тілом? Підґрунтя цих процесів - зміна раціональності, перш за все раціональності Просвітництва. Її трансформації були невідворотні [1]. Спроба проаналізувати цей зріз сучасної філософії дасть можливість доблизитись до реального положення справ і дасть можливість усвідомити необхідність заявки про нову антропологію. Це, перш за все, шлях інтроспекції із поглибленим зануренням до внутрішнього стану людини у пошуках своєї справжності на ґрунті традиції розуміння цінності тілесного (наприклад, це може бути контекст ґрунтовності або безґрунтовності свободи, авторитетності або її відсутності, глибини людської екзистенції, з одного боку, або контекстом життя із врахуванням абсурдності свободи, з іншого; або це може бути контекст зміни полу в сучасних умовах трансформаційного характеру культури; це може бути контекст розвитку нових напрямків у філософії: медіаантропологія, дискурс політичних або соціальних технологій, тема гендеру, тощо) [2]. По-друге, це пошук нових смислів проживання людини, її особливих точок, точок її вразливості (в контексті проблеми значення тілесного як вищої цінності), точок її зростання (в контексті тілесної раціональності, усвідомлення її як детермінанти інтелектуального росту).

Новизна. Виникає питання про можливість розгляду тілесної раціональності як нового типу раціональності, із використанням якої сформується новий дискурс обговорення будь-яких цінностей.

Основна частина. Аналіз розуміння необхідності звернення до тілесної раціональності треба починати з філософської антропології Нового часу. Це час появи нової людини, яка починає усвідомлювати наступне: бути – означає бажати свого існування. Індивідуалізм Нового часу символізує становлення нової людини: я приміряю своє життя на себе, ототожнюю із собою все, що я мислю онтологічно. Всяка онтологія стає егологією. Т. Гобс підкреслював такий стан речей у своєму відомому вислові: «війна всіх проти всіх», але в той же час й натякав на приборкання такого індивідуалізму, який може перетворитися на тоталізацію світу («Левіафан»). Слід нагадати й про Кантівську тезу про «нетовариське спілкування» як пануючого лозунгу Просвітництва. Все це стає поштовхом до необхідності перегляду такої тоталізації, бо, на його думку, це може привести до бездуховного стану і перше, на що він натякає, необхідно усвідомити появу нового суспільства із новими відносинами і новою мораллю.